

Lányi Sarolta

1891. június 6. — 1975. november 10.

1891-ben született Székesfehérvárott. Apja id. Lányi Ernő zeneszerző. 1909-ben tanítói oklevelet szerzett Szabadkán, 1911–1918-ig fővárosi tanítónő. 1920-ban a forradalom alatti magatartása miatt fegyelmileg elbocsátották. 1915-ben férjhez ment Czóbel Ernőhöz, 1917-től részt vesz a munkásmozgalomban. 1922-ben férjével a Szovjetunióba emigrál. 1937-ig különböző tudományos intézetek, 1938-tól az Új Hang, 1940-től a moszkvai rádió magyar szerkesztőségének munkatársa. 1946 márciusában tér vissza Budapestre. Egy ideig a Tartós békéért, népi demokráciáért szerkesztője, munkatársa előbb az Új Szónak, majd 1956-ig az Irodalmi Ujságnak. József Attila-díjas. Önálló írói munkássága mellett igen jelentősek műfordításai is. 1923-ban lefordította A. Blok *Tizenkettőjét*, azóta számos orosz és szovjet író költői és prózai munkáját ültette át magyar nyelvre. Németből is fordított.

Lányi Sarolta költészete a Nyugat első nemzedékének vonzásköréből indult. 1908 körül írja első verseit. A Nyugat-Európából érkezett impresszionista-szimbolista líra új törekvéseket jelentő kifejezésvilágát érezzük nála, sajátos, már ekkor egyéni változatban. Hangulatok, vágyak, a szerelem fájdalmai és varázsa e költészet tárgya, halvány melankóliával és kissé talán divatos fáradtsággal övezve. A dekadencia és a formák kultusza azonban ekkor sem hatalmasodik el Lányinál. Már korai korszakában kiépíti nemes egyszerűségű, halkütemű verstípusait, a kötötten és szabadon is áradó költeményt, amelynek tiszta csengése, bizalmas derűje sohasem nőiesen szentimentális, hanem vonzó és megejtő.

A háború idején lopakodnak be költészetébe a nyersebb valóság híradásai, egyelőre még bizonytalan nyugtalanságot keltve csupán, később egyre erőteljesebben átszínezzve az egész világgépet. A közösség gondjaival szerelme jegyzi el, – férje a munkásmozgalom katonája, akinek forradalmári hite, áldozatos és céltudatos küzdelmei példaképként világítják át Lányi későbbi költészetét. E szelíd és bensőséges lírai alkatú költőnő így vált a forradalmak, majd a megpróbáltatások során át új érzelm- és gondolatvilág énekesévé: szocialista lírikussá. Mindez nem hirtelenül történt, hanem a mélyen humanista magatartás méhében készülődött már korábban a változás, ami szervesen gazdagodott-fejlődött az egyetemesebb szemléleti teljesség felé.

Már nem hazám a holdas messzeség

hol fényivó sötét virágok hajladoztak

– írja még 1916-ban, s az "Erőszak, rabság, meggyárvult nyomor ... | Élők keserve, haldoklók nyögése, | Népek jajjá s kacaja a gonosznak" készítik fel arra, hogy megénekelje 1919 tavaszát és hogy megismerje a gyűlölet érzéseit is az ellenforradalommal szemben, amely szédülta mindazt, aminek kezdődő kiteljesedését oly örömmel üdvözölte.

Az emigrációban kiszakítva az édes anyanyelv termő talajából, elszakítva az első hazától, a szovjet viszonyok közt formálódik költészete. A lázas ütemű építés országában élve, magával ragadja a forradalmi átalakulás pátosza. Az a gondja, hogy azonosulhasson, érzelmekben és tettekben egyé válhasson {614.} a proletárhatalommal. "A pusztá fővel égnék meredő lombtalan ág is | felétek esd, fogadjátok el | lobogónyélnek, ha már rügybeborulni nem tud. | Vegyétek őt életet, zengő soraitokba | ígéret jövőndő népe, gyerek nép!" – írja 1925-ben az *Orosz tavaszban*. Lányi Sarolta, az egykori Nyugat-kör halkszavú lírikusa egygyévált jóban-

rosszban a kommunista eszmevilággal. Nem írt hatalmas poémákat, felhívásokat, most is inkább a lélek belső rezdülései érdekelték a külsőségek helyett. Felemelő bensőségre tudta váltani a nagy társadalmi változásokat. Líráját sohasem érte el sem a formalizmus, sem a sematizmus betegsége. Új tartalmakkal telt költészetére is érvényes marad Tóth Árpád egykori ítélete: "Valami csodálatosan tiszta, ezüstös hangja van ... amelyben alázat és igénytelenség cseng, valami nagy, reszkető odaadás a szép és örök dolgok iránt." Balázs Béla és Gábor Andor korabeli lírájával együttcsengve, forró hazaszeretet és antifasiszta elszántság hevíti a háború alatt írt sorait, de a fájdalom is felsajdul majd a bánat, midőn a személyi kultusz éveiben az ő családját is elérte a megpróbáltatás. Az időben távoli, de egy életre elkötelező emlék, 1919 emléke élteti ekkor is: "Hitem töretlen, | Életem értelme: érte a harc" – írja 1939-ben (*Húsz év múltán*).

A felszabadult hazába visszatérve "dérütöten" is forró álmokkal hatja át költészetét öröme afölött, hogy ím valóra válnak egy küzdelmes élet reményei. E harmonikussá nyugalmasodó világot bánatok fátyolozzák át; az özvegyi sors keserűségét lánya és unokája iránti nagy szeretete oldja, s szeretete, amely a kisebb családon túl mindazokat illeti, akik "munkát, szerelmet, szép időt" dalolnak bele az "új világ hajnalába". Lányi költészete ma is frissen buzog, egyre teljesedik.